

SAMMANFATTNING

SKYDD OCH KONTROLL AV GEOGRAFISKA BETECKNINGAR FÖR JORDBRUKSPRODUKTER I EU:S MEDLEMSSTATER

ERKÄNNANDEN

Denna studie har genomförts med bidrag från EUIPO:s personal, som deltog aktivt i den första fasen med insamling av data från EU-medlemsstaternas nationella myndigheter och höll kontakten med dem under studien: Massimo Antonelli (utstationerad nationell expert vid Europeiska observatoriet avseende intrång i immateriella rättigheter, projektledare), Justyna Antolak-Szymanska, Ninoslav Babić, Raffaella Bassi, Juan Bautista Alpañes, Stephane Beslier, Solveiga Bieza, Irena Dotcheva, Francisco Garcia Valero, Justyna Gbyl, Sandra Ibañez, Elena Ionascu, Holger Kunz, Lina Lapinskaite, Stanislava Mikulova, Luis Mora Bajo, Mira Rajh, Ines Ribeiro Da Cunha, Gerrit Schutte, Aliko Spandagou, Krisztina Tilinger, Adriana Van Rooden och Martin Vuijst. Särskilt erkännande för stödet och råden från EUIPO:s och observatoriets experter på immateriella rättigheter under hela studien: Óscar Mondejar, enhetschef för rättstjänsten vid EUIPO-ICLAD, Nathan Wajzman, chefsekonom vid observatoriet, samt Vincent O'Reilly, juridisk och internationell gruppchef vid observatoriet.

Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet har uppdragit åt KPMG Advisory i Rom att utarbeta denna undersökning.

Under utarbetandet av studien erhöles ett relevant bidrag från Michele Elio De Tullio, Astrid Wiedersich Avena och Arianna Di Sanno (De Tullio & Partners). Dessutom har användbara synpunkter kommit in från Benedetto Francesco Ballatore, Vincenzo Carrozzino, Bartolomeo Filadelfia och Domenico Vona (det italienska ministeriet för jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukspolitik); UNICRI; Iakovina Bakouloupoulou (det grekiska ministeriet för jordbrukets utveckling och livsmedel); David Alexandre (Senior Associate vid Arendt & Medernach); Eleni Kokkini (advokat vid Helen Papaconstantinou & Partners); Paulo Monteverde (partner vid Baptista, Monteverde & Associados); Ana Soeiro (verkställande direktör vid QUALIFICA/oriGIn Portugal); Alberto Ribeiro de Almeida (PhD, professor vid Lusiadauniversitetet i Porto, chef för IVDP:s juridiska avdelning); Elena Bertolotto (Associate vid ALTIUS); Olivier Vrins (partner vid ALTIUS); Roxana Sârghi (Senior Trade Mark Paralegal vid Petošević); Karel Šindelka (partner vid Šindelka & Lachmannová); Peter Bolger (partner, Head of IP, Technology and Privacy vid LK Shields Solicitors); Aideen Burke (Associate Solicitor vid LK Shields Solicitors); samt Andrea Ringle (partner vid Brl Boege Rohde Luebbehusen).

Sist men inte minst vill författarna tacka tjänstemännen vid Europeiska kommissionens generaldirektorat för jordbruk och landsbygdsutveckling, enhet B3 för geografiska beteckningar, som stödde studien och bidrog till en fortlöpande övervakning.

FRISKRIVNING

Denna rapport är baserad på uppgifter från EU-medlemsstaternas nationella myndigheter med ansvar för kvalitetspolitiken för jordbruksbaserade livsmedel samt på kompletterande information från öppna källor. Den information som ges är på inget sätt avsedd att fungera som en revision av de nationella kontrollsystemen eller som en bedömning av deras effektivitet.

SKYDD OCH KONTROLL AV GEOGRAFISKA BETECKNINGAR FÖR JORDBRUKSPRODUKTER I EU:S MEDLEMSSTATER

December 2017

SAMMANFATTNING

Denna rapport är resultatet av en studie om skyddet och kontrollerna av jordbruksmässiga geografiska beteckningar för vilken kommissionens generaldirektorat för jordbruk och landsbygdsutveckling (GD Jordbruk) begärde ett samarbete med EUIPO:s europeiska observatorium avseende intrång i immateriella rättigheter. Huvudsyftet med studien är att skapa bättre kunskap om de allmänna förhållandena kring kontroll- och skyddssystemen för geografiska beteckningar i EU:s 28 medlemsstater genom att göra en kartläggning av alla behöriga myndigheter och befintliga förfaranden, inklusive befintliga skyddsåtgärder mot intrång.

Rapporten ger en allmän översikt över och beskrivning av varje nationellt kontrollsystem för livsmedel och jordbruksprodukter, viner, spritdrycker och aromatiserade vinydrycker. Dessutom bifogas en vägledning med en omfattande förteckning över alla nationella behöriga myndigheter och kontrollorgan, inklusive relevanta kontaktuppgifter, samt en del praktisk information för dem som använder geografiska beteckningar för att hjälpa dem att söka bättre skydd mot intrång.

Studien är baserad på skrivbords- och fältundersökningar som genomförts för att samla in en konsekvent uppsättning information. Denna forskningsaktivitet började med att man utarbetade ett gemensamt "datainsamlingssystem" som skickades ut till de 28 EU-medlemsstaterna och som syftade till att samla in strukturerad information om hur kontroll- och skyddssystemen för geografiska beteckningar fungerar inom Europeiska unionen.

Efter denna omfattande forskningsaktivitet samlades, analyserades och organiserades sedan alla de returnerade uppgifterna i denna rapport. Både den rapporterade informationens allmänna omfattning och dess struktur och detaljnivå beror därför till stor del på omfattningen av varje medlemsstats bidrag. Av 28 medlemsstater tillhandahöll 23 stater information för denna undersökning. De återstående fem medlemsstaterna inkluderas därför inte i rapporten.

Trots en harmoniserad rapporteringsstruktur baserad på en enhetlig undersökningsmodell som tillämpats på alla medlemsstaterna varierar den tillhandahållna informationen när det gäller detaljnivå och omfattning och täcker ibland de olika intresseområdena på ett ojämnt sätt. Detta återspeglar de stora olikheterna mellan medlemsstaternas metoder för att genomföra kontroller – dock fortfarande inom ramen för EU:s gemensamma rättsliga ram. Det varierande ekonomiska värdet av geografiska beteckningar för jordbruksbaserade livsmedel inom varje nationell ekonomi (både när det gäller den inhemska produktionen och den allmänna konsumtionen av produkter av hög kvalitet) spelar naturligtvis också en roll i detta. Några tydliga exempel är följande:

- Kontrollförfarandena är inte alltid specifikt utformade för kontroll av geografiska beteckningar (de införlivas oftast i det allmänna nationella kontrollsystemet för livsmedels- och fodersäkerhet) och resurser avsätts inte alltid för dem därefter.
- Skyddsapparaten för geografiska beteckningar omfattar endast nationella åtgärder som ska vidtas *ex officio*.
- De administrativa sanktionssystemen mot olagliga användare skiljer sig åt i detaljerna om typer av intrång och hur förebyggande och avhjälpan åtgärder föreskrivs.

- Olika typer av brott gäller specifikt endast i vissa fall överträdelser av bestämmelser om ursprungsbeteckningar för livsmedelsprodukter.

Syftet med detta arbete är inte att bedöma effektiviteten hos de olika befintliga nationella systemen men den bild som undersökningen och de olika nationella tillvägagångssätten ger ändå upphov till vissa allmänna reflektioner.

DELEGERING AV KONTROLLER

Alla medlemsstater har ett system för att säkerställa officiella kontroller av geografiska beteckningar.

Såsom framkom av den insamlade informationen delegeras ofta officiella kontroller innan produkter med geografisk beteckning placeras på marknaden till privata eller offentliga kontrollorgan – ett alternativ som EU:s bestämmelser medger. De medlemsstater där de centrala myndigheterna delegerar kontrollerna – eller åtminstone delar av kontrollerna – till kontrollorgan är främst följande: Belgien, Bulgarien, Danmark, Frankrike, Förenade kungariket, Italien, Kroatien, Luxemburg, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Tyskland och Österrike.

ACKREDITERING AV KONTROLLORGAN

Med ett fåtal undantag respekteras i allmänhet ackrediteringsreglerna för delegerade kontrollorgan så som dessa fastställs på EU-nivå. I enlighet med EU:s bestämmelser tillämpar nationella ackrediteringsorgan ISO/IEC 17065:2012 ("Bedömning av överensstämmelse – Krav på organ som certifierar produkter, processer och tjänster"). Det bör noteras att denna standard år 2012 ersatte standarden EN 45011, som ursprungligen krävdes i förordning (EU) nr 1151/2012 för jordbruksprodukter och livsmedel¹ och i förordning (EU) nr 110/2008 om spritdrycker². Den nya ISO/IEC-standard 17065:2012 krävs i förordning (EU) nr 251/2014 för ackreditering av kontrollorgan för aromatiserade vindrycker³.

ALLMÄN ADMINISTRATIV ORGANISATION

Vad gäller den allmänna administrativa organisationen går det att identifiera en central förvaltning i medlemsstaten, vanligtvis på ministernivå, som ansvarar för den allmänna samordningen och övervakningen av kontrollsystemet. I vissa medlemsstater har olika förvaltningar en roll per produktsektor; ett exempel är Bulgarien, där kvalitetspolitiken delas mellan jordbruksministeriet (livsmedel och viner) och finansministeriet (viner och spritdrycker). I vissa andra medlemsstater ansvarar olika ministerier för kontrollerna av produktionen respektive övervakningen av marknaden (Frankrike och Spanien är två exempel).

Den nationella administrativa strukturen påverkar i hög grad fördelningen av befogenheter.

När det gäller länder med federal/regional förvaltningsstruktur delas rollerna och ansvaret för kvalitetspolitiken och de officiella kontrollerna av geografiska beteckningar på olika sätt mellan nationell och lokal nivå i Österrike, Tyskland, Belgien och Spanien.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1151/2012 av den 21 november 2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel, EUT L 343, 14.12.2012, s. 1.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008 av den 15 januari 2008 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, spritdrycker, samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1576/89, EUT L 39, 13.2.2008, s. 16.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 251/2014 av den 26 februari 2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1601/91, EUT L 84, 20.3.2014, s. 14.

I Österrike ansvarar de centrala myndigheterna för att utarbeta lagar som fastställer de behöriga myndigheternas ansvarsområden samt för den allmänna samordningen av systemet medan förbundsländernas regeringschefer genomför den federala livsmedelspolitiken på regional nivå genom att följa instruktionerna från de behöriga myndigheterna.

Systemet är också mycket decentraliserat i Tyskland och det är förbundsstaterna som ansvarar för att genomföra de kontroller som EU-bestämmelserna kräver.

På liknande sätt har befogenheterna i Spanien överförts till landets 17 regionala autonoma regioner och de två autonoma städerna Ceuta och Melilla. Som ett resultat av detta har Spanien 20 "centrala" myndigheter, en för var och en av de 19 autonoma regeringarna samt en på nationell nivå för "överautonoma" geografiska beteckningar, dvs. geografiska beteckningar som involverar territorier i mer än en autonom region eller stad.

Situationen är likartad i Belgien, där kontrollerna av produktionen har decentraliserats till de tre "regionerna" och staten samordnar övervakningen av marknaden genom finansministeriet.

TULLMYNDIGHETER

De behöriga offentliga myndigheter som utsetts för officiella kontroller och de delegerade kontrollorganen ansvarar nästan uteslutande för de officiella kontrollerna av geografiska beteckningar. När det gäller tullmyndigheternas roll måste det noteras att de inte (med undantag för Italien, Förenade kungariket och Irland) tilldelas någon specifik uppgift utöver sina behörigheter och rättsliga skyldigheter enligt förordning (EU) nr 608/2013 om skyddet för immateriella rättigheter vid gränserna⁴. När det gäller Förenade kungariket är tullmyndigheten en av de utsedda behöriga myndigheterna för spritdrycker, viner och aromatiserade viner, både för kontroll av produktionen och för marknaden, medan den i Italien och Irland ingår bland de behöriga myndigheterna för kontroll av spritdrycker med geografisk beteckning. Den italienska erfarenheten är värd att notera eftersom tullmyndigheten där säkerställer att bestämmelser om skatter och immateriella rättigheter efterlevs inom spritdryckssektorerna genom en unik kontrollcykel, nämligen genom optimal användning av dess laboratorier, som är starkt specialiserade på alkoholhaltiga ämnen.

RESURSER

Utmaningar uppstod i undersökningen när man sökte efter specifik information om kontrollorganens och de behöriga myndigheternas faktiska kontrollförfaranden i flera medlemsstater. När det gäller aggregerade uppgifter om kontrollförfarandena i livsmedelskedjan fanns inte specifik information tillgänglig i flera medlemsstater beträffande de laboratorier och resurser som är involverade i kontrollerna av produkter med geografisk beteckning.

Undersökningen visar tydligt att många medlemsstater använder de förfaranden, resurser och verktyg som finns för att genomföra officiella kontroller av livsmedels- och fodersäkerheten i enlighet med förordning (EG) nr 882/2004⁵ för att samtidigt genomföra sina kontrollskyldigheter när det gäller geografiska

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013 av den 12 juni 2013 om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och upphävande av rådets förordning (EG) nr 1383/2003, EUT L 181, 29.6.2013, s. 15.

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd, EUT L 165, 30.4.2004, s. 1. Det bör noteras att under loppet av denna undersökning ersattes denna förordning av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017, om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel, EUT L 95, 7.4.2017, s. 1.

beteckningar. Om denna organisationsmodell visar sig fungera i några medlemsstater när det gäller användningen av tillgängliga resurser kan den betraktas som godtagbar. Som nämnts ovan gick det dock inte att genom detta tillvägagångssätt samla in uppgifter relaterade till geografisk beteckning för en del av frågorna i undersökningen, t.ex. avsatta resurser och personalutbildning, samt för de riskanalyskriterier och den planeringsmetod som används.

Dessutom respekteras inte alltid helt den skyldighet som anges i EU:s bestämmelser om geografiska beteckningar att specifikt informera kommissionen om officiella kontrollplaner för geografiska beteckningar, samt relaterade resultat, i separata avsnitt i den fleråriga nationella kontrollplanen samt i relevanta årliga rapporter beträffande livsmedels- och fodersäkerhet enligt förordning (EG) nr 882/2004.

NATIONELLA SKYDDSÅTGÄRDER

Administrativa påföljder

När det gäller nationella skyddsåtgärder är det värt att notera att medlemsstaterna efterlever den allmänna skyldigheten att tillhandahålla ett administrativt sanktionssystem gentemot användare av geografiska beteckningar som inte respekterar produkttekniska specifikationer (inklusive försiktighetsåtgärder), i form av böter samt marknadsförings- eller bearbetningsförbud. Kategoriseringen och klassificeringen av administrativa böter genomförs på olika sätt i de nationella systemen, från mycket detaljerade system (bl.a. Italien, Polen och spansk lokal lagstiftning) till mer generella.

Ex officio-skydd

Begreppet *ex officio*-skydd motsvarar inte någon juridisk definition men syftar på den allmänna skyldighet för medlemsstaterna som anges i EU:s förordningar om geografiska beteckningar att vidta lämpliga administrativa och juridiska åtgärder för att förebygga eller stoppa olaglig användning av skyddade namn som produceras eller marknadsförs på deras nationella marknader. Dessa åtgärder syftar till att säkerställa ett bättre skydd av registrerade namn inom hela Europeiska unionen (utöver de planerade officiella kontrollerna för namn som registreras av nationella användare), med åtgärder som vidtas utan att någon föregående anmälan eller begäran gjorts, och i synnerhet till att erbjuda skydd på en medlemsstats marknad för användare från en annan medlemsstat.

Vad gäller *ex officio*-skydd av geografiska beteckningar fanns betydande data endast tillgängliga från ett fåtal jurisdiktioner i Europeiska unionen (nämligen Italien, Frankrike, Tyskland, Spanien, Lettland, Kroatien, Polen, Rumänien och Ungern).

Hur medlemsstaterna genomför *ex officio*-åtgärderna är något som de själva beslutar om. Om konkreta åtgärder dock inte vidtas kan det försvåra ett effektivt skydd av rättigheter som gäller geografiska beteckningar.

Förutom genomförandet av administrativa och straffrättsliga sanktionssystem verkade de flesta medlemsstaterna motvilliga att ge närmare information om ytterligare initiativ eller bestämmelser för att skydda rättigheter till geografiska beteckningar. Ett par goda exempel kom dock från några av länderna med flest geografiska beteckningar, t.ex. Italien, där ett specifikt organ har utsetts för *ex officio*-skydd i landets lagstiftning, och några framgångsrika åtgärder vidtas permanent, som t.ex. kontroll över e-handel och specifika samarbetsavtal med större leverantörer av e-handelsplattformar.

Straffrätt

Det straffrättsliga skyddssystemet är också fragmenterat, dock i mindre utsträckning. Lagstiftningen i majoriteten av EU:s medlemsstater föreskriver specifika straffrättsliga påföljder vid överträdelser som

gäller geografiska beteckningar, medan Belgien, Grekland, Ungern, Lettland, Litauen och Nederländerna tillämpar allmänna straffrättsliga överträdelser och påföljder som är tänkta för överträdelser som gäller immateriella rättigheter.

Civilrättsliga medel

När det gäller det civilrättsliga skyddet tillhandahåller många medlemsstater dessutom flera rättsliga verktyg som hjälper användare och konsumenter på ett effektivt sätt, t.ex. varumärkeslagstiftning samt lagar om otillbörlig konkurrens och konsumentskydd.

SAMARBETE

Som en del av skyddssystemen söktes även information om samarbetsåtgärder bland medlemsstaterna för att säkerställa att överträdelser följs upp på ett effektivt sätt på EU-nivå. Intressant nog nämnde nästan alla de analyserade medlemsstaterna Europeiska kommissionens EU-nätverk mot livsmedelsbedrägerier och systemet för snabb varning för livsmedel och foder (RASFF) som plattformar för att utbyta information och varningar om fall som rör geografiska beteckningar. I detta sammanhang har även systemet Administrative Assistance and Cooperation (AAC) – ett IT-verktyg för hantering av administrativ hjälp – nämnts som ett verktyg för samarbete kring fall som rör geografiska beteckningar (Spanien, Litauen, Italien, Frankrike, Tjeckien, Bulgarien och Österrike).

Som nämnts tidigare bifogas en vägledning för offentliga myndigheter och ekonomiska aktörer till rapporten om de nationella systemen. Denna vägledning innehåller kontaktuppgifter och praktisk information om avhjälpande åtgärder. Dessutom kommer detta arbete att följas av en bilaga med en sammanställning av den goda praxis som identifieras i undersökningen, som en kompletterande informations- och inspirationskälla för offentliga myndigheter och kontrollenheter i medlemsstaterna som kan hjälpa dem att finjustera sina förfaranden och möjligen förbättra sina resultat. Utarbetandet av denna bilaga pågår vid tidpunkten för denna rapports publicering och sker i samarbete med kommissionens generaldirektorat för jordbruk och landsbygdsutveckling samt nationella experter från offentlig och privat sektor. Den förväntas publiceras i slutet av detta år.

INNEHÅLL

I	FÖRKORTNINGAR
II	SAMMANFATTNING
III	ALLMÄN BAKGRUND
IV	METOD
V	ALLMÄN ÖVERSIKT
VI	EU:S NATIONELLA KONTROLLSYSTEM FÖR GEOGRAFISKA BETECKNINGAR
	BELGIEN
	BULGARIEN
	TJECKIEN
	DANMARK
	TYSKLAND
	IRLAND
	GREKLAND
	SPANIEN
	FRANKRIKE
	KROATIEN
	ITALIEN
	LETTLAND
	LITAUEN
	LUXEMBURG
	UNGERN
	NEDERLÄNDERNA
	ÖSTERRIKE
	POLEN
	PORTUGAL
	RUMÄNIEN
	SLOVENIEN
	SLOVAKIEN
	FÖRENADE KUNGARIKET
VII	REFERENSER
BILAGA	VÄGLEDNING FÖR OFFENTLIGA MYNDIGHETER OCH EKONOMISKA AKTÖRER
BILAGA	GOD PRAXIS I EU

Avenida de Europa, 4
E-03008 – Alicante
Spanien

<https://euipo.europa.eu/ohimportal/sv>

SKYDD OCH KONTROLL AV
GEOGRAFISKA BETECKNINGAR
FÖR JORDBRUKSPRODUKTER I
EU:S MEDLEMSSTATER

DECEMBER 2017